

ŠTEV. 10.

LETNIK XXX.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1929.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Dr. Valenčič: K prazniku varčevanja. — Zadruga in zadruga zakonodaja. — Ob desetletnici obstoja in delovanja Glavne zadruga zveze. — Dr. J. Basaj: Težave in napake zadrug za vnovčevanje pridelkov. — Vprašanja in odgovori. — Zadrugaštvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 10, I. 1929.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljaono sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Konzumne zadruge v Gornjem gradu, r. z. z o. z., se vrši dne 27. oktobra 1929 ob 9. uri dopoldne v prostorih gostilne Mikuž-Medved. Dnevni red: 1. poročilo likvidatorjev. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev računskih zaključkov za 1. 1927, 1928 in 1929.

Izredni občni zbor Elektro-strojne zadruge v Dolu pri Ljubljani, r. z. z o. z., se vrši dne 27. oktobra 1929 ob pol 4. uri popoldne v Društ-

venem domu v Dolu. Dnevni red: 1. izprememba pravil. 2. slučajnosti.

Izredni občni zbor Nabavne in prodajne zadruge v Laškem, r. z. z o. z., se vrši v četrtek, dne 24. oktobra 1929 ob 9. uri v kaplaniji. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. volitev načelstva in nadzorstva. 3. prememba pravil. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Starem trgu ob Kolpi, r. z. z n. z., se bo vrši dne 3. novembra 1929 v župnišću ob 4. uri popoldne. Dnevni red: 1. poročilo o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za leto 1928. 4. volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. slučajnosti.

OBČNI ZBORI KONZUMNE ZADRUGE V GORNJEM GRADU, 27. OKTOBRA 1929

IZREDNI OBČNI ZBOR ELEKTRO-STROJNE ZADRUGE V DOLU PRI LJUBLJANI, 27. OKTOBRA 1929

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12:50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Valenčič:

K prazniku varčevanja.

Kakor druga leta tako je tudi letošnji 31. oktober namenjen propagandi varčevanja. Ni bil slučaj, da je bil dan varčevanja vpe-ljan po svetovni vojni. Vojna sama, kot vse vojne, ni bila drugega, kot uničevanje go-spodarskih dobrin. Potom poslabšanja de-narne vrednosti in potom vojnih posojil je moral privarčevani kapital sodelovati pri kritju vojnih stroškov. Kot posledica vojne je pa prišla denarna inflacija, ki je v nekaterih drža-vah popolnoma uničila vrednost denarja, s tem tudi velik del kapitala, in zmanjšala kup-no moč prebivalstva. Gospodarstvo evropskih držav je pod temi posledicami hudo trpelo. Vsako vpostavljenje prejšnjega narodnega blagostanja kakor tudi vsak napredek v gospodarskem razvoju pa se je pokazal onemogočen ali pa vsaj otežkočen vsled pomanjkanja kapitala.

Velika ovira varčevanju in tvorjenju ka-pitala pa je postalo razpoloženje prebivalstva, ki je uvidelo, da prihranki niso nikdar varni pred izgubo. Ko je začel denar izgubljati na vrednosti, so šli prihranki v stvarne vrednote, zemljišča, poslopja itd. Pokazalo pa se je, da tudi stvarne vrednote ne obvarujejo pred izgubo; za časa izboljšanja denarne vred-nosti so cene padle in tisti, ki so v stvarnih vrednotah naložili svoje prihranke, so se mo-rali prepričati, da tudi te ne nudijo popolne

sigurnosti. Ravno isto so doživeli tisti, ki so svoj denar nalagali v bančnih ali indu-strijskih papirjih. Poleg tega je ovirala var-čevanje tudi nesorazmerno velika davčna obremenitev kapitala.

Radi teh okolišnic se je nagib za var-čevanje občutno zmanjšal, ker ni bilo nikjer nobene spodbude. Ko pa je bilo treba go-spodarstvo vpostavljati v prejšnjo stanje, se je občutilo pomanjkanje kapitala in var-čnosti kot največja ovira. Takrat se je uvidela potreba, da se smisel za varčevanje razširi med vsem prebivalstvom. To pa se hoče doseči z obširno propagando, ki so se ji na čelo postavile javne hranilnice. V ta namen je bilo l. 1924 na prvem mednarodnem kon-gresu hranilnic sklenjeno, da se vsako leto en dan posveti propagandi varčevanja.

Koliko kapitala je bilo izgubljenega na vojnih in povojnih posledicah pri nas se vidi iz naslednjih števil, ki kažejo stanje hranilnih vlog pri slovenskih zadrugah pred in po vojni. (Predvojno stanje je preraču-njeno v dinarje v razmerju 1 krona je Din 11).

Leto	Stanje vlog v Din	V procentih
1912	1613:7	100
1924	538:5	33
1927	1191:5	73

Kot vidimo, se bližamo zopet predvoj-nemu stanju in je zelo verjetno, da ga bomo koncem letošnjega leta že prekoračili. Kakor je to razveseljivo dejstvo, se moramo vendar zavedati, da ni ravno velik napredek, ako

imamo v naših zadrugah zopet zbranih toliko hranilnih vlog, kot smo jih imeli pred 17 leti.

Potreba po kapitalu ne bo sedaj nič manjša in varčevanje bo še vedno ostalo nujna zahteva našega gospodarstva. Prebivalstvo v naši državi narašča hitreje kot pa delovne priložnosti, vsled česar je potrebno izseljevanje. Dandanes pa more samo kapital nuditi tako delovno priložnost, ker je kapital predpogoj za intenziviranje gospodarstva in za industrializacijo. Sedaj pa je vsa naša večja industrija v rokah tujega kapitala, ki ima zato pri nas svoj odločilen vpliv. Vsak dotok novega tujega kapitala v našo državo se pozdravlja, ker se na ta način poživlja naše gospodarstvo in se ustvarjajo nova podjetja, kjer dobivajo delo naši ljudje. Vendar pa ta dotok tujega kapitala ni samo razveseljiv, ima tudi slabe posledice, kakor so odvisnost od tujega kapitala in tuje države, plačevanje obresti in dobičkov v tujino, izrabljanje naših produktivnih in delovnih sil brez ozira na naše narodne in kulturne koristi in potrebe.

Naš narodno gospodarski cilj mora biti, da tuj kapital nadomestimo z domačim. Pri tem zadobi varčevanje še prav poseben pomen. Dolžnost vsakega posameznika je, da se tu postavi v službo skupnosti in to tembolj, ker ima posameznik od varčevanja tudi svoje koristi.

Pri vsakem posamezniku pomeni varčevanje skrb za prihodnjost. Kar vidimo v naravi pri celi vrsti živali, ki si zbirajo v poletju, času obilice, hrano za zimo, to vrši na svoj način tudi človek. Dočim je pa seveda za živali merodajen le njih nagon, varčuje človek premišljeno, po načrtu. Vendar zasleduje človek še drugi cilj in ne samo tega, da se preskrbi za čas pomanjkanja. Njegov cilj je še, da si potom varčevanja zboljša svoje gospodarsko stanje. Zbrane prihranke nalaga plodonosno kot kapital,

ki ga upravlja ali sam ali ga zaupa raznim denarnim zavodom in ga ti plodonosno naložijo v gospodarstvu. Varčevanje posameznika zadobi tako velik narodno - gospodarski pomen, dasi se posameznik tega le malokrat zaveda. Denarni zavodi pa vršijo z zbiranjem prihrankov svojo nalogo, plodonosno naganje kapitalov popolnoma premišljeno in zavedno; kar je bil pri posamezniku slučaj, postane tu namen.

Varčevanje se mnogokrat smatra kot žrtev. Res je sicer, da kdor varčuje, si mora marsikaj odreči v sedanjosti na korist prihodnjosti, vendar pa je ta „žrtev“ vedno poplačana. Njegovi prihranki, plodonosno naloženi, mu nosijo obresti. Obresti so gotovo eden izmed najvažnejših činiteljev, ki pospešuje varčevanje in če ne bi bilo obresti, ne bi bilo ne varčevanja in tudi ne kapitala, ker bi manjkala k temu vsaka spodbuda.

Ni vseeno, v kakšnih denarnih zavodih kdo nalaga svoje prihranke. Vsak mora gledati, da jih izroči zavodom, ki služijo njegovemu stanu. Kmet naj vloga svoj denar v kmetske zavode, v hranilnice in posojilnice. To je dolžan iz solidarnosti do svojih stanovskih tovarišev, pa tudi z ozirom na svojo lastno korist. Če bo potreboval posojilo, ga bo iskal in dobil v kreditni zadrugi. Ne samo nehvaležneža, ampak tudi izdajalca kmetskih koristi bi se izkazal tisti, ki denar nalaga drugje, posojilo pa išče v zadrugi. Kdor se zaveda velikih koristi, ki so jih ravno zadruge dosegle za celokupni kmetski stan, mora priznati upravičenost zahteve, da se kmetski prihranki zbirajo le v zadrugah. Kmetski denar ostane na ta način v vasi, z njim upravljajo tisti, iz čijih vrst prihaja, zato je sigurno, da bodo z njim razumno gospodarili in, da ga bodo v prvi vrsti uporabljali za gospodarsko korist vasi same. Zadruge vršijo obče koristne gospodarske naloge, ki jih drugi denarni zavodi ne po-

znajo. Res je sicer, da so tudi razne regulativne občinske hranilnice več ali manj občekoristnega značaja, vendar pa se od zadrug razlikujejo po svojem bistvu. To razliko je najbolje povdaryl oče italijanskih kreditnih zadrug Luzzatti, ko je dejal: „Občinske hranilnice so dinar siromaka, ki je posojen bogatinu, kreditna zadruga pa je dinar siromaka, ki je za siromaka tudi uporabljen.“ To velja za naše razmere ravnotako kot je veljalo za italijanske, ki jih je Luzzatti imel pred očmi.

Pa še druge prednosti imajo naše kmetске hranilnice in posojilnice pred ostalimi denarnimi zavodi. Glavna prednost je varnost naloženega denarja. Dočim so vlagatelji v zadnjih letih že izgubili in bodo še izgubili velike vsote pri bankah in tudi že kakšna regulativna hranilnica je bila v težavah, ko je morala izplačevati vloge, niso izgubili pri kmetskih hranilnicah in posojilnicah, ki delajo po pravih združnih načelih, ničesar. Hranilnice in posojilnice same nimajo riskantnih poslov, njih delovanje se omejuje na mal okoliš. Pri vsaj nekoliko previdnem poslovanju ne morejo imeti izgub vsled neizterljivih kreditov. Pri drugih denarnih zavodih pa tega ni. Okoliš je neomejen, dolžnike je težko nadzirati in zavodi se spuščajo v kupčije, pri katerih se da mnogo zaslužiti, pa tudi mnogo izgubiti.

Druga prednost hranilnic in posojilnic pa je njih velika razširjenost. V vsaki občini, v vsaki župniji jo že imamo. Vsak kdor hoče varčevati, ima priložnost, da svoj denar vloži brez velikih zamud na času in brez velikih potov.

Naše zadruge uživajo med ljudstvom zaupanje, ki ga zaslužijo. Statistika nam pove, da se dve petini vseh slovenskih hranilnih

vlog nahajata pri zadrugah. Toda ti uspehi ne smejo biti vzrok, da bi v bodočnosti opustili skrb za zbiranje hranilnih vlog. Ravno nasprotno! Dosedanji uspehi morajo naše zadruge spodbujati k še bolj vztrajnemu delu na tem polju. Naj imajo pri tem pred očmi vedno svojo veliko gospodarsko nalogo.

Mnogo bi se dalo še doseči s primerno propagando varčevanja. Praznik varčevanja, ki bo 31. t. m., je za to dobra prilika. Drugi denarni zavodi so veliko bolj agilni na tem polju. Treba je samo pogledati na njih način reklame in agitacije. Zadruge naj bi jih v tem posnemale. Najboljši način pridobivanja hranilnih vlog je gotovo agitacija od moža do moža. Radi svoje razširjenosti po deželi so zadruge pri tem mnogo na boljšem kot pa denarni zavodi v mestih. V poštev pridejo tudi razni propagandni letaki, okrožnice, inserati in notice v časopisih ter koledarji. Na Češkem so mnoge zadruge poskusile s posebnimi propagandnimi sestanki za varčevanje in so s temi napravile prav dobre izkušnje. Tudi pri nas bi se dalo na ta način marsikaj doseči. Mogoče bi se dali ti sestanki navezati na občni zbor. Posebno pozornost naj posvečajo hranilnice in posojilnice varčevanju mladine. Vsakemu mora biti pomen takega varčevanja jasen. Pospeševanju varčevanja med mladino služijo domači hranilniki, šolske hranilnice, posebne hranilne knjižice itd.

Največja reklama za hranilnice in posojilnice pa je zaupanje prebivalstva. Zato naj se vedno trudijo, da to zaupanje pridobijo in si ga obdrže. Izkazati pa se morajo vredne tega zaupanja s točnim in solidnim poslovanjem. Le na ta način bodo koristno služile svojemu namenu.

.....

Zadruga in zadružna zakonodaja.

(Dalje.)

(Referat dr. J. Basaja na kongresu Glavne zadružne zveze dne 1. septembra 1929.)

Davčni zakon.

Poleg občega zadružnega zakona je za zadružništvo in njega razvoj največjega pomena davčna zakonodaja, in to temvečjega, ako zadružni zakon sam ne ustanavlja pogojev in obsega davčnih ugodnosti za zadružništvo.

Pri tem pa moramo takoj odbiti ugovor, češ da zadružništvo ni upravičeno do davčnih ugodnosti, ako se hoče v gospodarskem boju uveljaviti kot enakovredno s privatno kapitalističnimi gospodarskimi podjetji. Napram temu ugovoru je treba ugotoviti, da zadružne ustanove same bodisi katerekoli vrste nimajo namena delati dobiček, ki bi bil podvržen obdavčenju, temveč je njih namen pomagati potom skupnega gospodarstva svojim članom do boljšega gospodarskega uspeha. Vsi člani zadruga pa so davčni subjekti in čim boljši uspeh dosežejo v gospodarstvu potom svoje zadruga, tem znatnejšo davčno moč predstavljajo in tembolj jih bo tudi davčni vijak znal pritisniti. Trdimo, da ima davčni erar tudi pri popolni oprostitvi zadružništva od vseh davkov le dobiček radi tega, ker zadružništvo ustvarja ne le močne gospodarske subjekte in s tem dobre davkoplačevalce, ampak zlasti radi tega, ker zadružništvo vseh vrst vzgaja inicijativne, napredne in podjetne gospodarje in jih vzgaja posebno v enem t. j. v izpolnjevanju dolžnosti do bližnjega, do družbe in do države.

Enotni davčni zakon, kakor ga je sklenila bivša narodna skupščina, je bil v tem oziru pravičen in je dal zadružništvu pod pogojem občekoristnosti prosto pot, da nemoteno od davčnega pritiska vrši organizacijo malih in srednjih kmetij, dela za povzdigo njih gospodarstva in tudi organizira njihove

prihranke. Žalibog pa so bile z novelo k temu zakonu nekatere davčne ugodnosti, zlasti plačevanje rentnine ukinjene in je sedaj tudi zbiranje in organiziranje malih ljudskih prihrankov podvrženo rentnini.

Krivica, storjena zadružnim zvezam.

Ne bi tega omenjali, če se ne bi istočasno s to novelo k enotnemu davčnemu zakonu napravila velika krivica zadružnim zvezam, ki fungirajo kot centrale večjega števila kreditnih zadrug. Z novelo se je namreč tem zadružnim zvezam radi tega, ker so družbenega davke oproščene, naložil stokrat težji rentni davek za obresti zveznih depozitov pri bankah. Ta odredba novele (čl. 71. III. točka 3) je proti uzakonjenemu sistemu enkratnega obdavčenja, ker na eni strani radi občekoristnega dela oprošča zadružne zveze družbenega davka, zato da jih istočasno za njihovo občekoristno delo udari s stokrat težjim rentnim davkom, kakršnega po obstoječem davčnem sistemu ne plačuje nobeno dobičcarsko podjetje. Dejansko so vsled tega zadružne zveze, v kolikor so centrale kreditnih zadrug, in to velja zlasti za Slovenijo, sedaj najtežje in naravnost krivično obdavčena podjetja, ker se jim na račun rentnega davka jemlje nič manj kot 50 % njihovega bruto dohodka.

Delo zvez v opasnosti radi krivičnega obdavčenja.

Ker je vsled tega težkega in krivičnega davka za zadružne zveze nastalo vprašanje, ali bodo mogle vršiti še obsežne naloge zastopanja zadružnih interesov, zadružno propagando, zadružno izobrazbo in zadružne revizije, smatramo za našo dolžnost, da vsi zadrugarji države enodušno opozarjamo kra-

ljevsko vlado na krivico, ki se je morda le po pomoti radi slabe stilizacije čl. 71 III., točka 3 prizadejala združnim zvezam. Prosimo kraljevsko vlado, da to nehoteno krivico popravi in osvobodi združne zveze za njihove depote pri bankah 6% -nega rentnega davka.

Združništvo države se zaveda, da z ozirom na težavni gospodarski položaj ne more računati na večje podpore od države, ki bi bile kolikaj v skladu z velikim delom in obsežnimi nalogami, ki jih združne zveze vršijo. To pa javno in glasno zahtevamo, da se s krivičnim in pretiranim obdavčenjem občekoristno in idealno delo združnih zvez ne onemogočuje.

Taksni zakon.

Kakor davčni, tako ima tudi taksni zakon napram združništvu nalogo, da mu pušča prosto pot. Z ozirom na to je tudi gospod minister za finance na podlagi določbe združnega zakona za bivšo kraljevino Srbijo (čl. 95 in 98) izdal 31. junija t. l. znova naredbo glede pogojev in obsega taksne prostosti. Imamo edino ta pomislek proti tej naredbi, da v marsikateri točki ni dovolj jasna in zato oblasti ne bodo priznavale v posameznih slučajih, zlasti v Sloveniji ne, taksne prostosti, dasi bi jim po namenu zakonodavca šla. Tako n. pr. je trajalo dve leti, da se je šele s posebnim rešenjem finančnega ministrstva razložilo oblastem v Sloveniji, da so zadolžnice združnikov, bodisi na osebno poroštvo, bodisi na vknjižbo za njihova posojila pri zadrugah takse prosta.

Poštninska prostost.

Enako kot taksna je tudi poštinska prostost za neovirano delo združništva velike važnosti. Združništvo pod bivšo Avstrijo te ugodnosti ni moglo doseči in deležni smo jo postali Prečani šele tedaj, ko je bil zakon

z dne 4. oktobra 1898 glede poštinske prostosti za zadruge v bivši kraljevini Srbiji razširjen na celo državo. Tudi tu se oporeka, da ni pravega razloga za to poštinsko prostost in da se poštni erar preveč obremenjuje s poštne prostimi pošiljkami združništva. K temu je treba razložiti, da v glavnem velja ta poštinska prostost za promet med Zvezo in članicami. Čim bolj neoviran in čim cenejši bo ta promet, tem boljše bo delo zadrug. Propagandno delo in moralni vpliv zvez na članice v glavnem zavisi od ozkega stika med zvezo in članicami in tak ozek stik se more redno vršiti le s korespondenco. Koliko združnega pouka, koliko koristnih nasvetov, koliko odgovorov in pojasnil na najrazličnejša vprašanja pošiljajo dan za dnevom zveze svojim članicam! Tu se vrši dnevno ogromno organizatorno, propagandno in izobraževalno delo, napram kojemu je žrtev države za te idealne vrednote naravnost malenkostna. In če že vidimo v tem podporo države našemu združništvu, je treba pomisliti, da je ta način podpiranja najbolj primeren način, ker ga zveze in zadruge le v takšni meri postanejo deležne, kolikor delajo. Zveze in zadruge, ki sploh ne delajo, te podpore sploh niso deležne. Ta princip, da je podpirati zadrugo v toliko, kolikor ona dela in uspeva, se uresničuje ne le v poštinski prostosti. Isti princip velja tudi glede taksne in davčne prostosti.

Obrtni zakon in zadruge.

Panoga zakonodaje, ki je za združništvo tudi zelo važna, je obrtna zakonodaja. Je tendenca gotovih obrtnih krogov, naj bi zadruge za posle, ki jih vršijo radi koristi svojih članov, vseprek bile podvržene določbam obrtnega zakona. Nasproti temu pa je naše stališče, da mora tudi obrtni zakon dati združništvu prosto pot. Za zadruge ne more veljati predpis glede nastavitve

izučenega poslovođje, glede zaštite kupujoče publike itd. Zadrugarji, ki so se svobodno združili, naj svoj posel tudi svobodno vodijo brez raznih utesnitev in šikan, ki so sicer utemeljene tam, kjer se gre za zaščito bodisi obrtnika in njegove poštene obrti, bodisi za zaščito javnosti, kupujoče publike. Pravilno je, da zadruge ne smejo kvariti obrtnikom njihovega posla. Zato stojimo na stališču, da naj n. pr. konzumno društvo ali kmetijska nabavna zadruga prodaja robo le svojim članom. Če pa člani potom zadruge pravzaprav robo le skupno nabavljajo in si jo mesto sami, razdeljujejo po nastavljenem uslužbencu, potem ne gre, da bi zakon segal v to njihovo svobodno gospodarsko skupnost in jim predpisal, da mora za razdeljevanje blaga postaviti tako in tako usposobljeno moč. Zlasti slovensko združništvo je radi avstrijskega obrtnega reda, ki ni vpošteval načela „združništvu svobodno pot“ trpelo veliko škodo in imelo skozi desetletja veliko sitnosti in pisarjenja z obrtnimi oblastmi vseh instanc in se še danes smatra to vprašanje kot nerešeno.

Ker se pripravlja enoten obrtni zakon za celo državo, je primerno, da današnji vsezdržni kongres sklene resolucijo, da se zadruge eksimirajo od onih določb obrtnega reda, ki so namenjene zaščiti obrtnika in njegove obrti in zaščiti javnosti, nimajo pa nobenega pomena za zadruge, ki poslujejo le s svojimi člani. Seveda pri tem radi priznavamo, da nimajo pravice do te eksentnosti one zadruge, ki vseprek poslujejo tudi z nečlani.

Združništvo in poljedelski zakoni.

Dve panogi našega gospodarstva sta, pri katerih ima združništvo prav posebne naloge za bodočnost. To je živinoreja z mlekarstvom in vinogradništvo. O obeh panogah se more trditi, da producent živino-

rejec ali vinogradnik trpi in da se mu dela velika škoda radi tega, ker ni gospodarske skupnosti za povzdigo dotične panoge in ker tudi promet in trgovina s temi produkti nista urejena kot bi bilo v interesu kmetov producentov, pa tudi konzumentov.

Zato je želja združništva, da se trgovina in promet z mlekom, kakor tudi povzdiga živinoreje in da se tudi trgovina in promet z vinom uredi s posebnimi zakoni enotno za celo državo. V Sloveniji n. pr. naše mlekarke zadruge čutijo, kako naš kmet kot mlekarški producent trpi naravnost ogromno škodo radi neurejenosti trgovine in prometa z mlekom, kako se tudi konzumentu dela škoda na gospodarstvu in zdravju, ker cela vrsta prekupcev vrši vmesno trgovino in produkte kvari, mnogokrat naravnost spridi. In če bo zakonodajavec res hotel povzdigo naše živinoreje in mlekarstva ter našega vinogradarstva, bo moral jemati posebni ozir na gospodarska združenja v to svrhu to tembolj, ker ne more biti napredka v produkciji in izboljšanja prometa v eni in drugi panogi, ako se naši mali živinorejci in naši mali vinogradniki za skupno izboljšanje gospodarstva in za skupno predelavo in vnovčenje svojih pridelkov ne združijo v gospodarske zadruge.

Zadruge in državne dobave.

Ne koncu moramo v zvezi z združno organizirano prodajo, nakupom in produkcijo za našega malega in srednjega človeka govoriti tudi o tem, da so državna uprava enako pa tudi samoupravne oblasti dolžne pri vseh dobavah, naročilih in delih pri sicer enakih pogojih, dajati prednost združnim dobaviteljem oziroma združnim podjetnikom. S tem bodo državne in samoupravne oblasti pri vseh dobavah in naročilih najbolj varovale svoj interes in bodo najbolj postrežene, s tem bodo dale tudi najboljšo pobudo

za združno organizacijo kmetu, delavcu in obrtniku.

Zaključek.

Predaleč bi vodilo, če bi našteval vse zakone, ki zadevajo gospodarstvo malega in srednjega človeka in pri katerih se mora voditi račun o potrebah in zahtevah združništva. Zaključimo le s to prošnjo. Naše delo se vrši tiho in skromno, a tembolj požrtvovalno, vztrajno in uspešno. Naš narod

zna to ceniti, naš narod zaupa v moč svoje združne organizacije. To pričajo stotisoči zdruugarjev med našimi kmeti, delavci in obrtniki. Prosimo torej, naj blagovoli kraljevska vlada pri vsej gospodarski in socialni zakonodaji imeti enako polno zaupanje v mogočno združno gibanje kot narod sam in po zaslugi vpoštovati plemeniti idealizem in vztrajne napore združnih delavcev in združnih organizacij.

Ob desetletnici obstoja in delovanja Glavne združne zveze.

(Iz referata ing. I. M. Varge, tajnika Glavne združne zveze na združnem kongresu dne 1. septembra 1929 v Ljubljani.)

Že pred prevratom se je v jugoslovanskem združništvu v mejah bivše Avstro-Ogrske pojavila misel združenja v enotni organizaciji. Čim bolj se je bližal čas državnega ujedinjenja, tem bolj so se pojavljali glasovi o potrebi koncentracije združnega gibanja pri Jugoslovanih.

Zato prevrat ni našel združništva popolnoma nepripravljenega, ampak so se kmalu po ustanovitvi naše države pripravljala pota za skupno organizacijo.

Dne 2. februarja 1919 se je vršil od združnega oddelka poverjeništvu za agrarno reformo pri narodnem svetu v Zagrebu sklican sestanek združnih krogov. Že prej so se vršili razgovori z M. Avramovićem in na tem sestanku so se kot rezultati teh razgovorov med drugim sprejeli tudi sledeči sklepi:

1. Da bo združništvo uspešnejše in pravilnejše vršilo svoje naloge in v svrhu zaščite združnih interesov, je potrebno, da se osnuje glavna zveza vseh združnih organizacij v državi.

2. Sedaj obstoječe zveze in združne organizacije naj stopijo v novo zvezo v tej obliki, kakor so sedaj.

3. Glavna zveza naj ima tudi ta namen, da v bodočnosti izvede razdelitev interesnih sfer posameznih združnih organizacij z ozirom na teritorialne, produkcijske in strokovne prilike in potrebe.

4. Treba je sklicati čimprej sestanek vseh združnih organizacij v državi.

Na podlagi teh sklepov je M. Avramović za 12. in 13. april 1919 sklical v Beogradu sestanek vseh naših združnih zvez. Sestanku, ki so se ga udeležili zastopniki skoro vseh tedanjih jugoslovanskih združnih zvez, je predsedoval profesor Sima Lozanić, bivši minister narodnega gospodarstva v kraljevini Srbiji.

M. Avramović je na tem sestanku posebno poudarjal potrebo skupne združne organizacije z ozirom na dejstvo državnega ujedinjenja ter z ozirom na gospodarske prilike v državi, ki zahtevajo organizacijo naših gospodarskih sil. Končno je bil na sestanku sprejet med drugim sklep, da se ima ustanoviti centralna združna organizacija, ki naj se imenuje Glavna združna zveza v kraljevini SHS. Kot dan, na katerega naj se skliče ustanovna skupščina nove zveze, je bil določen 31. maj. Ker se pa ta dan skup-

ščina ni mogla vršiti, se je vršila potem 14. junija 1919. Predsedoval ji je profesor Sima Lozanić. Na tej skupščini je bila osnovana Glavna zveza v obliki društva. Kot člani so takoj pristopili: 1. Glavna zveza srbskih kmetij. zadrug v Beogradu, 2. Zveza srbskih kmetijskih zadrug v Zagrebu, 3. Zveza srbskih kmetijskih zadrug v Sarajevu, 4. Zveza srbskih pridobitnih zadrug za Primorje v Dubrovniku, 5. Zadrugna zveza v Ljubljani, 6. Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani, 7. Zadrugna zveza v Celju, 8. Osrednja zveza hrvatskih kmetijskih zadrug v Zagrebu, 9. Hrvatsko slavonsko gospodarsko društvo kot osrednja zadruga v Zagrebu, 10. Hrvatsko slavonsko gospodarsko društvo kot osrednja zadruga v Osijeku in 11. Zadrugna zveza v Splitu. Kot predsednik Zveze je bil izbran dr. A. Korošec, upravnik pa je postal M. Avramović.

V svojih pravilih si je glavna zveza postavila kot namen:

1. Da predstavlja in zastopa naše celokupno zadrugništvo.

2. Da skrbi za širjenje zadrugne misli in za zadrugno izobrazbo.

3. Da nadzira zadrugno delo, da daje inicijativo in pomaga pri ustanavljanju potrebnih ustanov in organizacij, kot tudi pri izpopolnjevanju in reorganizaciji sedanjih.

4. Da skrbi za povzdigo kulturne stopnje v naši vasi.

5. Da vrši revizijo v zadrugnih organizacijah in po potrebi v posameznih zadrugah; v teh samo z dovoljenjem zveze, v kateri je zadruga včlanjena.

6. Da zbira material za izdelavo zadrugnega zakona in stavlja prizadetim faktorjem tozadevne predloge.

7. Da proučuje in predlaga sredstva, ki jih je treba podvzeti za pospeševanje kmetijstva ali za odvrnitev ovir uspešnega razvoja gospodarstva.

8. Da proučuje in predlaga sredstva za pospeševanje izobraževalnih, higijenskih, prometnih in vseh drugih prilik, od katerih zavisi napredno kmetijstvo in boljše življenje kmetovalcev.

9. Da vodi statistiko o jugoslovanskem zadrugništvu.

10. Da vrši vse, kar je potrebno za pospeševanje zadrugništva.

Ker je naše zadrugništvo po pretežni večini kreditno zadrugništvo, je čisto naravno, da je Glavna zveza posvečala največjo pozornost kreditni organizaciji. Kot glavno nalogo na tem polju je vedno smatrala koncentracijo kreditnega zadrugništva na ta način, da bi se osnoval centralni zadrugni kreditni zavod. Naloga takega zavoda bi bila, da vrši denarno izravnavo med raznimi zadrugnimi kreditnimi organizacijami, oziroma na drugi strani da vrši vlogo finansijskega zavoda za zadrugništvo. Končno bi bil tak zavod posredovalec med zadrugništvom in splošnim denarnim trgom.

Za tak centralni zadrugni kreditni zavod je bilo več načrtov. Najbližji uresničenju je bil svoj čas načrt, po katerem naj bi se ustanovila Državna agrarna banka in Glavna kreditna zadruga, ki bi si razdelile delo tako, da bi banka služila neorganiziranim kmetovalcem in kmetijskim organizacijam, dočim bi glavna kreditna zadruga kot organ Glavne zadrugne zveze poslovala samo z zadrugami. Ta načrt je sprejel l. 1921 tedanji „Kmetijski svet“ kot „Uredbo o kmetijskem personalnem kreditu“ in bi moral priti pred narodno skupščino. Zgodovinsko važna je tudi anketa, ki se je vršila pri kmetijskem ministrstvu dne 13. in 14. septembra 1924 na pobudo tedanjega ministra dr. Kulovca. Na tej anketi je bila sklenjena ustanovitev Centralne zadrugne banke v zadrugni obliki in na zadrugnih temeljih. Pa tudi pozneje, ko se ni nobeden od pred-

laganih načrtov uresničil, ampak je bila z zakonom o kmetijskih kreditih od 12. junija 1925 mesto Glavne kreditne zadruge ali Centralne zadružne banke ustanovljena Direkcija za kmetijski kredit s svojimi oblastnimi in krajevnimi zadrugami je ostalo vprašanje kmetijskega zadružnega kredita še vedno na dnevnem redu. To dokazuje, da taka rešitev zadružništva ni zadovoljila.

Sedaj, ko je osnovana Privilegovana agrarna banka, je to vprašanje stopilo v novo fazo.

Ravno tako kot so se bavili vsi kongresi in mnogi sestanki Glavne zadružne zveze z vprašanji kmetijskega kredita, so se bavili tudi z drugim važnim vprašanjem, z izenačenjem zadružnega prava oziroma z uveljavljanjem novega enotnega zadružnega zakona. Po prvem načrtu, ki ga je izdelal Miloš Štibler, je prišel načrt Antona Kralja. Ker pa na merodajnih mestih ni bilo dovolj odziva, se je vrstilo na to še par drugih redakcij, dokler končno ni prišlo do načrta, ki je bil sprejet na letošnji glavni skupščini 16. junija in izročen kmetijskemu ministrstvu.

Glavna zadružna zveza se je tudi trudila, da se davčne, taksne in poštne ugodnosti, kakor so jih uživale zadruge v kraljevini Srbiji na podlagi srbskega zakona o kmetijskih in obrtniških zadrugah iz l. 1898 in

srbskega zakona od 1899 o poštninski prostosti za kmetijske zadruge, razširijo na celo državo. To izenačenje se je doseglo glede davčnih in taksnih ugodnosti v letu 1922 z členom 262, finančnega zakona za leto 1922/23, a izenačenje poštninske prostosti pa z členom 56. finančnega zakona za leto 1925/26.

Končno posveča Glavna zadružna zveza svojo pozornost tudi reorganizaciji našega kmetijskega zadružništva. V tem oziru so karakteristične misli, ki jih je na ustanovni skupščini Zveze izrekel bivši kmetijski minister Šeftija Gluhić. Poleg ostalega je naglasil potrebe nakupne centrale za nabavno zadružništvo in podobno tej tudi organizacijo prodajne centrale, ki bi skrbela za vnovčevanje produktov.

Pozneje so bili izdelani novi načrti za organizacijo našega zadružništva, ki naj bi ji bile glavne smernice:

1. Koncentracija in ozko sodelovanje vseh zadružnih vrst v okvirju Glavne zadružne zveze.
2. Organizacija vseh istovrstnih zadrug v osrednje poslovne centrale.
3. V kolikor je mogoče, naj se izvede ločitev moralnih nalog od materialnih na ta način, da bodo za vsako od teh dveh vrst ustanovljene posebne organizacije.

Dr. J. Basaj:

Težave in napake zadrug za vnovčevanje pridelkov.

Nabavne zadruge.

Zadružna nabava potrebščin, bodisi za gospodarstvo, bodisi za konzum, je razmeroma enostavna in zato lahko izvedljiva. Zato ima nabavno zadružništvo tudi pri srednje zavodnih zadrugarjih in pri srednje sposobnem poslovodstvu redno dobre uspehe. Gre obi-

čajno za nabavo potrebščin enotne vrste v večjih množinah kot n. pr. nabavo umetnih gnojil, semen, vinogradskih potrebščin, predmetov za vsakdanji konzum kot: moka, sladkor itd. Za to poslovanje niso potrebne niti posebne tehnične, niti posebne trgovske sposobnosti. Potrebščina predmetov je precej

jasno opredeljena s številom, s kupno močjo in naposled tudi z združno zavednostjo članov odjemalcev.

Težkoče prodajnih zadrug.

Veliko težje je poslovanje in zato redke uspeh pri zadrugah za skupno vnovčevanje pridelkov, oziroma izdelkov, t. j. pri prodajnih zadrugah. Skoro pri vseh vrstah vnovčevalnih ali prodajnih zadrug so dosedanje izkušnje pokazale neuspehe in moremo ugotavljati vseskozi velike težave v tehničnem in trgovskem oziru.

1. Razlike v kvaliteti blaga.

Predvsem niso pridelki glede kakovosti enotni, dočim trgovina zahteva standardizirano blago, zahteva naravnost tipe blaga. Lahko si potem predstavljamo, kako velike so v tem oziru težave naših zadrug, če hočejo vnovčevati vino, sadje, fižol, hmelj itd. Povsod dobijo toliko vrst dotičnega blaga, kolikor je članov. To pa pomeni za prodajo ogromno oviro; v vsakem slučaju pa se za tako neenotno blago more doseči le sorazmerno nizka cena.

2. Obdelovanje trga.

Vnovčevalne zadruge imajo dalje posla z zelo diferenciranimi zahtevami splošnega trga. Ta trg je treba šele obdelavati, odjemalce šele iskati, zlasti pa glede odjemalcev iskati informacije o njihovi zanesljivosti in kreditni sposobnosti. To obdelovanje trga, iskanje zvez in zbiranje informacij o tvrdkah, ki so včasih zelo oddaljene, zahteva velike tehnične in trgovske sposobnosti.

3. Poslovanje z nečlani — trgovci.

Dočim imajo nabavne zadruge posla le s člani, ki so zbrani v najbližnjem okolišu in katerih osebne lastnosti, zlasti zanesljivost, so nam znane, imajo zadruge za vnovčevanje posla z nečlani, z ogromnim številom trgov-

cev, pri katerih ne pride v poštev združna zavednost in disciplina, ampak ki se v poglavitnem dajo pridobiti le s konkurenčnimi cenami in pa s tem, da se glede kvalitete in točnega izpolnjevanja dobavnih pogojev pridobi njihovo zaupanje. Vse to pa zopet zahteva od posloводства velike trgovske sposobnosti.

4. Izkušnje in poznanje ljudi.

Zlasti mora posloводство imeti velike poslovne izkušnje in veliko sposobnost spoznavanja ljudi, za kar je poleg dolgoletne prakse potreben tudi prirojen talent. In zadruga za vnovčevanje, ki hoče uspevati, mora brezpogojno za vodstvo svojih poslov dobiti može s temi posebnimi trgovskimi lastnostmi. Gotovo ne more pri zadrugi za vnovčevanje zadostovati samo dobra volja diletanta, ki naj bi nadomestovala točno znanje komplicirane trgovske tehnike.

5. Zaščita zadruge proti članom — dobaviteljem.

Pri nobeni vrsti zadrug se ni tako mäsčevalo poslovanje brez trgovsko usposobljenih moči, kakor ravno pri zadrugah za vnovčevanje. Zadruge za vnovčevanje morejo izhajati le, ako jih vodijo poslovodje s posebnimi trgovskimi sposobnostmi in z močno voljo, tako, da ne le obvladajo in poznajo trg, ampak da znajo zadostno ščititi interese tudi napram članom, ki dobavljajo zadrugi svoje pridelke. Rado se namreč dogaja, da člani dober pridelek prodajajo trgovcem, slab pridelek pa zadrugi.

6. Združne čednosti.

Pri zadrugi za vnovčevanje so prav posebno potrebne za obstoj zadruge in uspeh njenega dela združne čednosti, predvsem združna zavednost in združna zvestoba. Nemogoča je mlekarska zadruga, ako so člani pripravljeni radi par kron, ki jim jih

začasno privatni prekupec več nudi kot zadruga, obrniti zadrugi hrbet in jo pustiti na cedilu sredi začetnih težav.

Dve napaki.

Pri vseh težkočah, katere moremo, kakor smo videli, še nekako obvladati s sposobnim in energičnim poslovoilstvom, pa se ravno pri zadrugah za vnovčevanje delajo prav velike napake, ki so v številnih slučajih povzročile neuspeh vnovčevalnih zadrug in njih hitro likvidacijo z velikimi izgubami. Napaki sta namreč v tem, da zadruge prevzemajo od svojih članov pridelke za vnovčevanje **proti fiksni ceni in proti takojšnjemu plačilu**. Pravilo pa bi moralo biti in vse zadruge bi morale to pravilo strogo držati, da se blago prevzema od članov ne po določeni ceni, ampak po ceni, kakor jo bo zadruga mogla vnovčiti. Dalje se članu kupnina za blago ne izplača takoj, ampak šele, ko zadruga sama proda blago in prejme od svojega kupca plačilo. To sta dve zahtevi, ki se bosta morali pri naših vnovčevalnih zadrugah brezpogojno izpeljati, ako sploh še računamo za bodočnost z združno prodajo pridelkov in izdelkov.

Le pogledjmo posledice, ki jih ima prevzemanje blaga od članov po fiksni ceni in proti takojšnjemu plačilu za vnovčevalno zadrugo.

1. Riziko je na zadrugi.

Zadruga prevzame s tem ves risiko, mesto da bi ostal risiko prodaje na članih, ki hočejo potom zadruge svoje pridelke brez dragih prekupcev vnovčevati. Riziko pa je včasih zelo velik, posebno pri onih pridelkih, pri katerih se konjunktura zelo menja. Tako je lesna trgovina podvržena velikim izpremembam v konjunkturi. Cene fižolu variirajo za 50 in tudi več procentov v dveh zaporednih letih, včasih celo v enem letu. Cena vinu jo zelo odvisna od množine pridelka

v posameznih pokrajinah in pa od višine konzuma. Konzum pa se zelo spreminja v odvisnosti od obdavčenja vina in od kakovosti pridelka dotičnega letnika itd. Zato gotovo ni dopustno, ako si člani ustanovijo vnovčevalno zadrugo in na to zadrugo že v prvih letih, ko nima skoro nobenega lastnega premoženja in nobenih rezerv, naložijo ogromni riziko.

2. Potreba po obratnem kapitalu.

Druga posledica prevzemanja za fiksno ceno in proti plačevanju v gotovini je pa **potreba po ogromnem obratnem kapitalu**, ki ga zadruga za vnovčevanje potrebuje za svoj obrat. In ker zadruga nima razun malenkostne deležne glavnice nobenega lastnega premoženja, si mora ves kapital za eventuelno potrebne investicije in zraven še ves obratni kapital izposoditi.

3. Nekonkurenčnost.

Izposojeni investicijski in obratni kapital mora zadruga obrestovati. Režijska postavka za obresti je vsled tega običajno zelo visoka in zadruga izgubi na konkurenčnosti napram trgovcem, ki mnogokrat delajo z lastnim kapitalom.

4. Neinteresiranost članov.

Najhujša posledica prevzemanja blaga fiksno in proti gotovini pa je v tem, da člani nimajo potem nobenega interesa na zadrugi in da zadrugo smatrajo sebi ravno tako tujo kot trgovca.

Upravičenost predujmov.

Res je, da kmet mnogokrat nujno potrebuje denar in s pridelki zato hiti na trg, ker je v stiski. V takih slučajih se mora seveda napraviti izjema in se najpotrebnejšim članom za njihove pridelke nudi predujem, mogoče nekako do polovice vrednosti prevzetega blaga.

Imeli smo na vseh poljih že veliko pozizkusov vnovčevalnih zadrug. Če danes premotrimo njih položaj, vidimo, da je ogromno število zadrug za vnovčevanje propadlo poglavitno radi tega, ker so delale zgoraj navedeni napaki: prevzemanja za fiksno ceno in proti takojšnjemu plačilu. Dokler v članih ni pripravljenosti, da zaupajo zadrugi svoje pridelke v prodajo in se eventuelno zadovoljijo le z manjšim predujmom, dotlej ni treba ustanavljati zadrug za vnovčevanje, to tem manj, **ker nam običajno manjkajo visoko kvalificirane moči za odgovorno trgovsko vodstvo takih zadrug.**

Pravilno poslovanje mlekarskih zadrug.

Ena vrsta vnovčevalnih zadrug pa se je pri nas obdržala in to so mlekarske in sirarske zadruge. Če bi preiskovali vzroke, zakaj se je ravno ta vrsta vnovčevalnih zadrug dobro vpeljala, moramo reči, da poglavitno radi tega, ker se je blago prevzemalo le na ta način, da se obračunava s člani in se jim izplačuje protivrednost šele potem, ko zadruga sama mleko, maslo ali sir proda in izkupiček sprejme. Pri mlekarskih zadrugah je torej pravo načelo od vsega početka

prodrlo in so zato mlekarske zadruge uspevale in uspevajo.

Ustvarjanje enotnega izdelka.

Drug razlog za uspevanje mlekarskih in sirarskih zadrug pa je tudi v tem, da se potom delne predelave v mlekarni ustvarjajo tipi, ustvarja torej enotno blago, katero je, kakor smo zgoraj omenjali, na trgu mnogo lažje prodati, kakor nestandardizirano blago.

Gotovo je, da naš kmet kot producent trpi škodo radi tega, ker mora svoj pridelek prodajati raznim prekupcem in mešetarjem za nizke cene. Iz tega je razumljivo, da stremi po združnem vnovčevanju pridelkov. Vzemimo pa si za vodilo vsakokrat, če ustanovljamo zadrugo za vnovčevanje:

a) da zadruga potrebuje za svoj uspeh zavednih in zvestih zadrugarjev,

b) da se mora v poslovanju brezpogojno držati načela, da gre prodaja kmetijskih izdelkov na račun in riziko članov, da se torej obračuna in plača šele, ko je zadruga pridelke vnovčila in

c) da je za to vrsto zadrug potrebna prvovrstna moč, ki ima tehnično in trgovsko usposobljenost in zadosti izkušenj.

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 32: Ali se smejo vstaviti v bilanco tudi odškodninske terjatve, ki jih ima zadruga proti članom načelstva zaradi malomarnega poslovanja?

Odgovor: Če je že sodno ugotovljeno, koliko morajo člani načelstva plačati zadrugi za škodo, ki so ji jo povzročili s svojim slabim gospodarstvom, potem more zadruga dotično vsoto vstaviti v bilanco kot terjatev. Ako pa vsota odškodnine še ni sodno ugotovljena in člani načelstva tudi niso izjavili,

da so jo pripravljeni plačati, potem je terjatev zadruge še popolnoma nedoločena in take nedoločene terjatve pri sestavi bilance ni mogoče jemati v poštev. Domnevana vrednost odškodninskega zahtevka bi se dala težko z vsaj približno sigurnostjo ugotoviti. Znano je namreč, kako dvomljivo je izterjavanje takih odškodninskih zahtevkov.

Vprašanje 33: Po pravilih naše zadruge je pristojno za izključevanje članov načelstvo. V nekem slučaju pa je zadrugnika iz-

ključil občni zbor. Dotičnik trdi, da ta izključitev ni veljavna, ker je ni sklenil pristojni organ. Ali ima prav?

Odgovor: To vprašanje je v zvezi z vprašanjem, kaj spada v delokrog občnega zbora. Trditev, da je občni zbor pristojen reševati vse zadeve zadruga, je napačna. Tudi občnemu zboru je deloma po zakonu, deloma po pravilih odkazano določeno stališče, preko katerega ne more iti. V Vašem slučaju pripada po pravilih pravica do izključevanja članov zadruginemu načelstvu. Zato more edino le načelstvo izključevati člane, ne pa kak drug organ. Ker je v predmetnem slučaju o izključitvi sklepal občni zbor, ki po pravilih k temu ni opravičen, je smatrati sklep o izključitvi kot neveljaven in izključeni zadružnik bo ta sklep lahko izpodbijal.

Vprašanje 34: Nekateri naši vlagatelji navadno vsako leto dvignejo obresti, ki so jim bile v predidóčem letu kapitalizirane na

njihovih hranilnih vlogah. Ker je potreba od izplačanih obresti plačati sedaj rentni davek ne vemo, če spadajo pod rentni davek tudi obresti hranilnih vlog iz predidóčega leta, ki so izplačane v tem letu. Prosimo Vas, da nam to pojasnite.

Odgovor: Rentni davek po zakonu o neposrednih davkih se bo plačeval tudi od obresti hranilnih vlog, ki jih denarni zavodi dovoljujejo vlagateljem. Plačeval se bo od izplačanih in kapitaliziranih obresti. Pri izplačanih obrestih se bode plačeval seveda le pri obrestih, ki so narasle na hranilni vlogi in bile izplačane za dotično leto. Obresti, ki so bile v predidóčem letu kapitalizirane, spadajo za tekoče leto k kapitalu in niso več „obresti“. Dvige takih „obresti“ knjižite vi v knjigah kot dvignjene hranilne vloge. Od teh dvigov se seveda rentni davek ne bo plačeval. Saj bodo ti zneski že obremenjeni z rentnim davkom, kot kapitalizirane obresti v predidóčem letu.

□ | □ | □ | □ ZADRUŽNIŠTVO. □ | □ | □ | □

Taksna oprostitev pri zadrugah. V septemberski številki smo prinesli ministrsko naredbo, ki se nanaša na taksno oprostitev pri zadrugah. Med drugim so zadruga proste taks za vse vloge, prošnje in vse dopisovanje zadrug in zadružnih zvez z državnimi oblastmi, kolikor spadajo glede plačevanja takse pod odredbo tar. post. 1. taksne tarife. Ker marsikatera zadruga ne ve, na kaj se ta tarifna postavka nanaša, jo prinašamo tukaj dobesedno po zakonu. Tarifna postavka 1. se glasi:

Za vse pismene ali protokolarne opozoritve, vloge ali prošnje vobče, razen onih, ki so obremenjene s posebno večjo takso, ne glede na število in velikost pol se plačuje taksa Din 5.

Pripomba 1. Če se mora na podstavi prošnje izdati potrdilo, izpričevalo, odobrilo, dopustilo itd., se mora za to položiti posebna predpisana taksa. Če taka taksa za potrdila ali izpričevala po tem zakonu ni določena, ali če za odobrila, dopustila, dovolila itd. ni določena večja taksa, se pobira taksa iz tar. post. 5. (to je Din 20) razen če so take listine posebe oproščene takse.

Pripomba 2. Taksa za kakršnokoli vrsto prošnje, bodisi po zakonu o taksah, bodisi po pristojbinskih zakonih, ne sme biti v administrativnih in sodnih poslih manjša nego 5 dinarjev.

Pripomba 3. Vse dopolnitve, pritožbe in vsi prigovori se smatrajo za

vloge in so zavezani taksi po tej tarifni postavki.

Domači hranilniki. Zadrúžna zveza ima sedaj v zalogi domače hranilnike in sicer po ceni Din 36.— za komad. Cena je nekaj višja kot lansko leto, ker je bila povišana carina. Priporočamo hranilnike vsem našim posojilnicam, da jih v čim večjem številu uporabljajo pri mladinskem varčevanju. Poslovni red, ki naj se ga posojilnice poslužujejo pri posojanju domačih hranilnikov smo objavili v 9. številki Narodnega Gospodarja za leto 1928, str. 141.

Jubilej 30-letnice obstoja sta praznovala 15. septembra t. l. Kmetijsko društvo in Ljudska hranilnica in posojilnica v Rečici ob Savinji. Ljudska hranilnica in posojilnica, ki je najmočnejša med vsemi v Savinjski dolini, ter Kmetijsko društvo, ki je eno izmed najboljših in najvplivnejših ne le v Savinjski dolini, ampak v celi mariborski oblasti, sta povabila svoje ustanovitelje in svoje člane na slovesno praznovanje 30-letnice dela, ki obenem za obe zadrugi pomeni 30-letnico uspehov za občo korist. Dopoldne se je vršila sv. maša za vse umrle člane obeh zadrug, ki jo je daroval ustanovitelj in sedanji župnik v Zgornji Poljskavi preč. g. Zorko. Popoldne se je vršilo na vrtu načelnika posojilnice gosp. Pirca slavnostno zborovanje, katero je otvoril načelnik Kmetijskega društva g. Hitzelberger. V imenu občine je pozdravil člane in goste in častil zadrugama k njih jubileju g. župan. Gospod župnik Zorko je v lepih in prisrčnih besedah orisal zgodovino ustanovitve in zlasti početne težave in hudo nasprotovanje liberalnih trgovcev, ki je privedlo do tega, da so morali radi zlobne ovadbe vsi člani načelstva na zatožno klop v Celje, kjer so bili po dvodnevni obravnavi oproščeni vsake krivde. Izkazalo se je, da je bilo vse skupaj le zlobna denunciacija hudih

nasprotnikov zadruge, za katere so minuli lepi časi lahkega zaslužka in brezskrbnega življenja na račun izkoriščanih kmetov. Potem je še govoril o zgodovini zadrug in pokazal v številkah pomen njihovega dela g. nadrevizor Pušenjak, za njim je v imenu Zadrúžne zveze govoril g. dr. Basaj, ki je zlasti povdarjal veliko vzgojno delo, ki ga zadrúžništvo vrši med ljudstvom. Koliko priljubljenost uživata zadrugi v kraju, dokazuje najboljše dejstvo, da se je zborovanja udeležilo nad 200 zadrugarjev.

Iz jugoslov. zadrúžništva. Glavna zveza srbskih kmetijskih zadrug v Beogradu je izdala za svoj občni zbor, ki se je vršil 18. septembra, poročilo o svojem delovanju v l. 1928. V preteklem letu je Zveza posvetila veliko svojih moči propagandnemu zadrúžnemu delu. Kakor izgleda, se srbsko zadrúžništvo, ki je zadnja leta mnogo trpelo vsled notranjih sporov, nahaja sedaj na potu konsolidacije. Glavni savez je imel koncem leta 1928 1890 članic, to je 173 manj kot v letu 1927. Vzrok zmanjšanja je predvsem priključitev vojvodinskih zadrug k novo osnovani zvezi v Novem Sadu. Od članic zveze jih odpade 1059 z 33.937 člani na kreditne zadruge, 757 z 43.647 člani na nabavne in 74 z 1308 člani pa na razne produkcijske zadruge. Glavna zveza je v preteklem letu prodala za 6.6 milj. Din raznih kmetijskih potrebščin. Stanje hranilnih vlog je znašalo pri Zvezi 6.8 milj., posojila zadrugam pa 11.6 milj. Din. Kreditne zadruge so imele skupaj 41.4 milj. hranilnih vlog, 5.6 milj. posojil in 5.3 milj. rezerv. Svojim članom so dale 42.2 milj. kreditov. Nabavne zadruge so prodale svojim članom za 81.7 milj. Din blaga. Tudi te zadruge se bavijo s sprejemanjem vlog. Imele so koncem leta 1928 11.9 milj. hranilnih vlog. Ostale zadruge so prodale za 8.3 milj. blaga. Hranilnih vlog so imele 5.1 milj., izposojila so pa zna-

šala 6.6 milj. Din. Kot vidimo se srbske blagovne zadruge financirajo v precejšnjem delu s hranilnimi vlogami.

Zveza srbskih kmetijskih zadrug v Novem Sadu. Kakor znano, so se svoječasnno srbske zadruge Vojvodine in Srema ločile od belgrajske zveze in so obnovile nekdanjo zagrebško Zvezo srbskih kmetijskih zadrug s sedežem v Novem Sadu. Pristopilo je k njej takoj 44 zadrug, kasneje še 175 in 12 zadrug se je na novo ustanovilo. Sedaj ima Zveza 231 članic. Največjo pažnjo pa posveča ustanovitvi mlekarских zadrug. Revidirala je lani zveza 183 zadrug. Dne 30. junija t. l. je imela 1 milj. Din vlog na knjižice ter 2.9 milj. na tekoči račun. Krediti članicam pa so znašali 8.4 milj. Blagovni oddelek je lani kupil za 3 milj. Din. umetnih gnojil, za 0.3 milj. kmetijskega orodja, za 0.9 milj krompirja itd.

Zveza srbskih kmetijskih zadrug v Sarajevu združuje srbsko združništvo v Bosni. Iz poročila zveze za l. 1928/29 posnemamo, da je bil položaj kmeta radi nerodovitnega leta zelo težak, kar se je pokazalo v večjem povpraševanju po posojilih. Kljub temu pa se je lani obrestna mera znižala za 2%. Poleg kreditiranja je Zveza nabavila tudi živila za zadruge v pasivnih krajih, ter tudi semena in pluge. Zvezine članice so imele koncem l. 1928 8731 članov. Hranilne vloge pri zadrugah so znašale 7.4 milj., izposojila pri zvezi pa 5.5 milj. Zveza sama je imela 30. junija t. l. 0.7 lastnih sredstev, 2.6 milj. vlog. Pri Narodni banki je imela 1.8 milj. kredita, pri Srbski združni banki v Sarajevu, pri kateri ima eno tretjino vseh delnic, pa 2.1 milj. Din. Kakor je iz teh podatkov razvidno, se mora Zveza posluževati velikih tujih sredstev.

Likvidacija direkcije za kmetij. kredit. V smislu zakona o Privilegovani Agrarni banki mora direkcija za kmetijski kredit lik-

vidirati. Da ne bodo krajevne in oblastne zadruge osnovane na podlagi zakona o kmetijskih kreditih iz leta 1925 ostale brez centralnega vodstva, je bila 14. avgusta t. l. osnovana Glavna zadruga za kmetijski kredit kot revizijska in organizacijska centrala. Iz poročila upravnega odbora direkcije za kmetijski kredit je razvidno, da so znašala sredstva direkcije nad 120 mil. dinarjev. Od tega odpade 115 milijonov na dotacije iz prejšnjih let, a 5 milijonov na dotacijo iz tekočega leta. Do konca leta 1928 je direkcija dala oblastnim zadrugam 56.1 milj. kreditov, tekom letošnjega leta pa nadaljnih 37.8 milijonov. Raznim združnim zvezam in centralnim kmetijskim organizacijam pa je direkcija podelila okrog 10 milijonov kreditov. Oblastnim zadrugam je dajala kredite po 4%, združnim zvezam pa po 6%. Rezerve, ki si jih je direkcija nabrala tekom svojega obstoja, znašajo 7 milijonov Din. Premoženje direkcije bo v smislu zakona izročeno Privilegovani agrarni banki.

Najstarejša članica Združne zveze je Mariborski kreditni zavod, r. z. z o. z. Ustanovljen je bil že leta 1863 in sicer v obliki društva, ker takrat še ni bilo združnega zakona. V zadrugo se je preosnoval leta 1874 in je torej eden izmed najstarejših združnih denarnih zavodov na ozemlju Slovenije sploh.

Mednarodna kmetijska nakupna zadruga je bila ustanovljena letos marca meseca v Rotterdamu. Njen namen je skupen nakup kmetijskih potrebščin, posebno pa čilskega solitra. Člani novoustanovljene zadruge morejo postati vse organizacije, ki delujejo na združni podlagi in ki imajo kot glavni namen skupni nakup kmetijskih potrebščin. Dosedaj so pristopili k zadrugi, ki jo na kratko imenujejo „Intercoop“, sledeče organizacije: Centraal Uit het Nederlandsch Landbouw-Comite“ v Rotterdamu,

Coöperatieve Handelsvereniging van den Noord-Brabantschen christelyken Boerenbond v. Vegel-u (Nizozemska), „Ligue Agricole Belge“ v. Namurju (Belgija), Državna zveza švedskih kmetijskih zadrug v Štokholmu, „Coöperativa“ nabavna zveza kmetijskih zadrug v Pragi in Glavna kmetijska zadruga v Hanovru. Vsak član mora prevzeti najmanj en delež v znesku 12.000 holandskih gld. Razen tega mora prevzeti za vsakih 10.000 ton blaga, ki ga dobi potom zadruga, en nadaljni delež. Deleži se obrestujejo z 6%. Vsak član ima na občnem zboru toliko glasov, kolikor ima deležev, toda ne več kot šest. Na koncu poslovnega leta se prebitek po odbitku odpisov in dotacij za rezervni fond razdeli med člane v razmerju pri zadrugi kupljenega blaga. V nadzorstvu zadruga se nahaja g. Klindera, predsednik Centrokoöperative v Pragi. Kakor smo čitali v časopisih, je bil gosp. Klindera pred kratkim v Jugoslaviji z namenom, da zainteresira naše zadrugne kroge za to mednarodno kmetijsko nakupno zadrugo.

Drugi mednarodni kongres za varčevanje se je vršil 6. t. m. v Londonu. Kongres, ki se je vršil pod pokroviteljstvom angleškega kralja, je priredil poseben angleški komite skupaj z mednarodnim institutom javnih hranilnic. Na tem kongresu je bilo 500 delegatov iz 27 raznih držav. Zastopanih je bilo tudi 13 vlad. Mednarodni institut javnih hranilnic se razteza že čez 45 držav in je v njem včlanjenih nad 4000 zavodov.

Grško zadrugništvo v l. 1928. Koncem leta 1928 je bilo v Grčiji 6243 zadrug. Od teh jih odpade 4929 na kmetijske in 1316 na mestne zadruga. Kmetijske zadruga se

razdelijo na sledeče vrste: kreditnih zadrug je bilo 3740, nabavnih zadrug 199, prodajnih 327, produkcijskih zadrug 250, ostalih pa 411. Kmetijske zadruga so organizirane v 64 okrajnih zvezah. V 22 zvezah so združene zadruga, ki imajo za člane pridelovalce rozin. Člani zadrug pri ostalih 42 zvezah pa pripadajo drugim panogam kmetijstva. Tistih 22 okrajnih zvez, ki so organizirane v centralni zadrugi za prodajo rozin, je imelo koncem l. 1928 942 zadrug z 33.684 člani. Deležev je bilo vpisanih za 7,5 milij. drahem, vplačanih pa je bilo 4,6 milijona drahem, rezerve so znašale 2,5 milijona, hranilne vloge pa 21,2 milijona. Za račun članov so zadruga nakupile za 46,5 milijona drahem blaga, prodale pa so ga za 136,1 milijonov. Izposojila zadrug so znašala 140,4 milijonov, dana posojila pa 176,2 milijonov.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 116.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg in po 100 kg à Din 92.—, kalijeva sol po 100 kg Din 180.—, kostni superfosfat Din 128.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 275.—; kostna moka Din 120.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v pločevinastih bobnih Din 200.—; cement dalmatinski Din 56.—; klajno apno Din 3.—; lanene tropine Din 3'90; modra galica Din 8'8; žveplo Din 3'20. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700.— do 2.000.—; čistilnik 10 sit Din 1.500.—; Plugi Din 500.— do Din 940; reporeznica M. R. Din 550.—; trijerji Din 2.000.— do 3.500.—; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200.—; robkači Din 900.—; sadni mlini Din 1.400.— do Din 1.700.—; brzoparilniki Din 1.400.— do Din 2.800.—; kosilni stroji Din 2.000.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudi za poslovanje znatno olajšanje in zagotavljajo pravilnost kot npr. zapisnik o obnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zagotavlja tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.		Komad			Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Blagajniški dnevnik 200 listov	Din	75—
za blagovne zadruge		—50	Knjiga tekočih računov 50 listov		40—
Zapisnik o rednem obnem zboru		—50	Knjiga tekočih računov 100 listov		56—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)		—50	200 celo plat.		120—
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev računskega zaključka)		—50	Amerikanski journal za blagovne zadruge		180—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog		1—	Knjiga denarnih listkov 100 strani		15—
Izpiski iz knjige posojil		1—	Knjiga pristopnic 50 listov		12—
Tiskovine za izvl. tek. rač.		—30	100		16—
Zadolžnice na poroštvo		—75	200		34—
Zadolžnice na vknjižbo		—75	„Štrca“ 100 listov		65—
Zadolžnice na amortizacijo		—75	„Štrca“ 50 listov		40—
Prošnje za posojilo		—50	Blagovni skontro 100 listov		75—
Pogodba za kredit v tek. rač.		—75	Blagovni skontro 50 listov		45—
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)		2—	Nakupna prodajna knjiga 100 listov		75—
6 1/2% do 7% (na papirju)		3—	Nakupna prodajna knjiga 50 listov		45—
7 1/2% do 8 1/2%		3—	Blago oddajni bloki		22—
9% do 10%		3—	Deležna knjiga 100 listov		45—
Listek za izplačilo vloge		—10	Deležna knjiga 200 listov		75—
Listek za izplačilo posojila		—10	Vložni zapisnik		30—
Opomin dolžniku		—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)		4—
Opomin porokom		—10	(vezane)		3—
Zemljeknjižni predlog (list)		—40	(broširane)		1—
Pole za inventuro		—75	Združno-posojilne knjižice		3—
Potrdila		—10	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.		475
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.		—75	Knjižice za električni tok		150
Računski zaključki (kartonirani po 20 komadov) za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)		22—	Imenik združnikov 20 listov		20—
Denarne kuverte		—65	Imenik združnikov 30		25—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.		—10	Imenik združnikov 40		30—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.		—05	Knjiga porokov		20—
II.		Komad	Knjiga odstopnic (broširano)		6—
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din	60—	Sejni zapisniki		26—
100		105—	Trgovske knjige z 2 kolonama		26—
150 celo platno		160—	Indeksi		16—
Knjiga posojil 50 listov		65—	Mlekarske knjižice		375
100		110—	Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov		30—
150		155—	100		50—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov		50—	III.		Komad
100		85—	Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din	2—
150 celo pl.		135—	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)		2—
Razdelnik za nederarne zadruge 24 listov		40—	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge		2—
50		60—	Pravila za živinorejske zadruge		2—
100		100—	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)		2—
Blagajniški dnevnik 100 listov		45—	Pravila za mlekarske zadruge		2—
			Pravila za združne elektrarne		2—
			Pravila za zavarovanje goveje živine		2—
			Pravila za strojne zadruge		2—

